KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE

4.10.2015
Dnro: 130/01/2005

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

Pyydettynä lausuntona koskien hallituksen esitystä talousarvioksi HE 30/2015vp

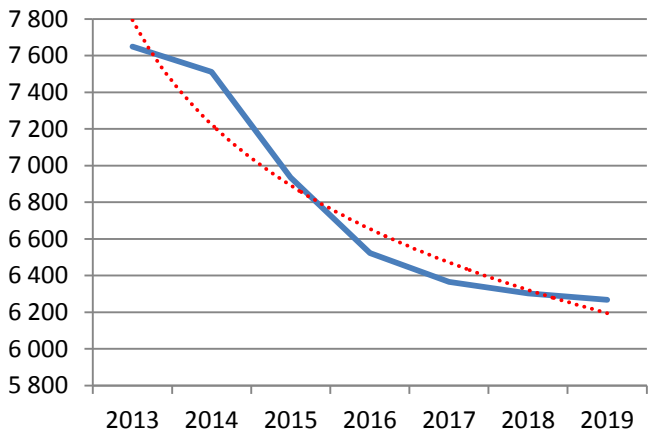
Yhteenveto:

- KAVIn budjettia on leikattu ja leikataan ennakkotietojen perusteella vuosittain 2013–2019 siten että lopullinen leikkauskertymä on –1,4 milj. € eli 18,1% lähtökohdasta (ks. kaavio ja taulukko seuraavalla sivulla)
- Vuonna 2014 aloitettujen säästötoimien jälkeen KAVIn on mentävä viimeistään vuonna 2017 lomautuksiin ja huomattaviin irtisanomisiin, mikä tarkoittaa lakisääteisten toimintojen heikentämistä, hidastamista tai jopa karsimista (ks. taulukko seuraavalla sivulla)
- Irtisanomisten kohteeksi pahimmillaan joutuisi 50 000 €/htv kustannuksella yli 20 virkamiestä; neljännes-kolmannes työvoimasta.
- Leikkausten kasautuva määrä on niin iso, että tuloksena väistämättä on instituutin toiminnan rapautuminen, ”rampa ankka”.
- Yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen pyrkivät tavoitteet eivät täyty; audiovisuaalisen perinnön digitointi ja avaaminen nettiin oppilaitosten ja kansalaisten saavutettaviksi hidastuu huomattavasti. Jatkuva resurssien leikkaaminen edellyttää toiminnan uudelleen suuntaamista ja siten lainsäätäjältä selkeää kannanottoa tulevan toiminnan suunnasta ja tehtävistä.
- Instituutti on hallitusohjelmassa nostetun digitalisaation kannalta keskeinen kulttuurialan toimija: kansallinen audiovisuaalinen historia on KAVIn digitoinnin varassa; esim. kansallisen elokuvakulttuurin digitointi on suhteellisen hidasta työtä, leikkauksien seurauksena digitointiin menee kymmeniä vuosia.
- Vanhan aineiston digitointi vaatii silmiä ja käsiä, säästöt työvoimassa tulevat vasta sitten kun vanhat aineistot on digitoitu ja kun kaikki uusi aineisto on alkujaan digitaalista.
- Digitaalinen radio- ja tv-ohjelmavirran tallentaminen vaarantuu; Kulttuuriaineistojen tallettamista ja säilyttämistä koskevan lain mukaisesti KAVI tallentaa digitaalisesti ohjelmavirtaa kattavasti eri kanavilta; jos säästömielessä ryhdytään karsimaan kanavien määrää, tallennettuun historiaan tulee katkos.
- KAVIn nettipalvelujen kehittämisessä on jouduttu jo nyt pysähtyneeseen tilaan kehitysrahojen puutteessa.
- Medialukutaito on digitalisoituneen yhteiskunnan keskeisiä kansalaistaitoja, ja sen edistäminen on yksi KAVIn Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikön tehtävistä. Mediakasvatustietoisuuden lisääminen on MEKUn keskeisimpiä keinoja edistää mediakasvatusta, kansalaisten mediataitoja ja turvallista mediaympäristöä. Tämä edellyttää julkiseen keskusteluun osallistumista, tiedotus- ja opetusmateriaalien tuottamista, viestintäkampanjoita sekä kansallisia ja kansainvälisiä asiantuntijatapaamisia ja ammattilaisten koulutuksia.
- KAVI hoitaa lastensuojelullista tehtävää valvomalla kuvaohjelmalain toteutumista. KAVIn Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö kouluttaa kuvaohjelmaluokittelijoita, valvoo heidän toimintaansa, ottaa vastaan yleisöpalautetta, pitää yllä kuvaohjelmatietokantaa, valvoo kuvaohjelmien tarjoamista ja alan tekemiä käytännesääntösopimuksia. Näitä tehtäviä hoidetaan äärimmäisen niukalla resurssilla. Kun Valtion elokuvatarkastamo lakkautettiin ja Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus perustettiin vuonna 2012, oli tarkoituksena resursoida toiminta riittävällä lisärahoituksella. Tätä rahoi-

tusta ei koskaan tullut. Nykyiset leikkaukset tarkoittavat toiminnan merkittävää hidastamista ja valvontatehtävän vaarantumista.

Instituutti pystyy joissakin toiminnoissa ”hidastamaan”, ”tekemään vähemmällä enemmän”, mutta vuoden 2016 jälkeen olemme tulossa siihen, että lakien määräämien kaikkien velvollisuuksien toteuttaminen vaikeutuu tai jopa estyy.

KAVIn budjettikehys vuosina 2013–2019

Leikkaukset

v	1 000 €	%	v	%
2013–2014	139	1,8	2013–2019	18,1
2014–2015	576	7,7		
2015–2016	413	6,0		
2016–2017	157	2,4		
2017–2018	62	1,0		
2018–2019	36	0,6		
	1 383			**18,1**

KAVI	TP 2013	TP 2014	TA 2015	**TAE 2016**	**TTS 2017**	**TTS 2018**	**TTS 2019**
Henkilöstömenot	4 128	4 249	4 188	4 089	4 028	3 948	3 948
Ostopalvelut	2 660	1 902	1 921	1 941	1 966	1 991	2 016
Vuokrat	1 483	1 492	1 493	1 496	1 496	1 519	1 542
Muut menot	824	751	435	415	415	415	415
Tuotot	-912	-1 079	-846	-789	-789	-750	-750
Nettomenot yht.	*8 183*	*7 315*	*7 191*	*7 152*	*7 116*	*7 123*	*7 171*
Määrärahat (netto) + LTAE:t	**7 650**	**7 511**	**6 935**	**6 522**	**6 365**	**6 303**	**6 267**
siirtyvät ed. vuodelta	1 274	741	937	681	51	-700	-1 520
Käytettävissä	8 924	8 252	7 872	7 203	6 416	5 603	4 747
Menot yhteensä	8 183	7 315	7 191	7 152	7 116	7 123	7 171
Siirtyy seur. vuodelle	741	937	681	51	**-700**	**-1 520**	**-2 424**
%	*8*	*11*	*9*	*1*	*-11*	*-27*	*-51*
Tulot	-912	-1 079	-846	-789	-789	-750	-750
Määrärahat (brutto)	8 562	8 590	7 781	7 360	7 158	7 068	7 036
Henkilötyövuodet (kehys)	87	87	87	85	84	82	82

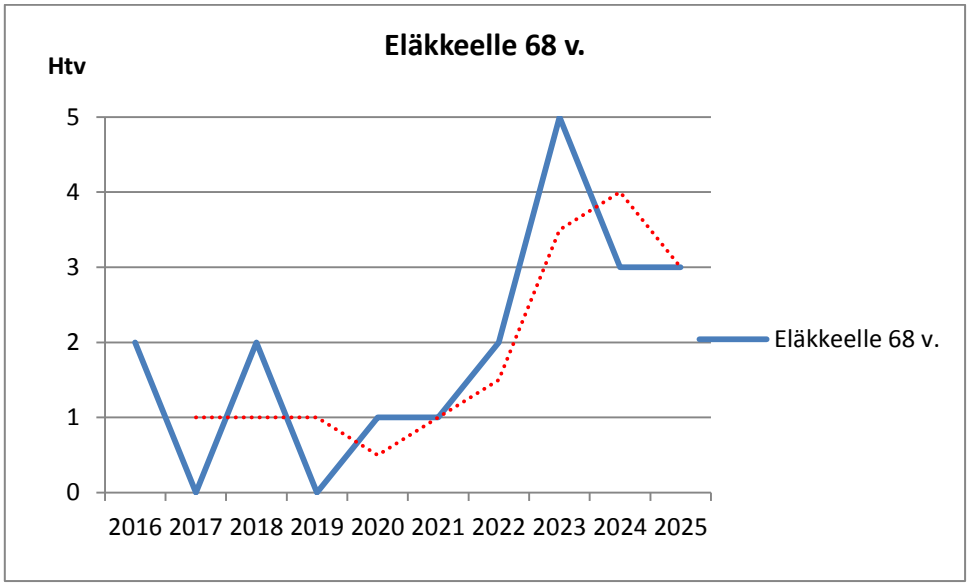
A. KAVI muutoksen pyörteissä

Vuonna 1957 perustetusta Suomen elokuva-arkistosta on kasvanut vähitellen nykyinen Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Vuonna 2003 sen alaisuuteen siirrettiin koko puolustusvoimien elokuvakokoelma henkilökuntineen. Sitten aloitettiin radio- ja televisioarkistointi vuonna 2008. Tätä edelsi perusteellinen valmistelutyö, joka alkoi jo vuoden 2002 lopulla. Uudeksi nimeksi saatiin Kansallinen audiovisuaalinen arkisto. Vuonna 2014 vuorossa oli entisen Valtion elokuvatarkastamon tilalle v. 2012 perustetun Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen lisääminen toimintakenttään ja nimen tarkistaminen nykyiseen muotoon. Tämä liitto oli ministeriön päättämä, mutta sen käytännön valmistelu tapahtui virastoissa, mikä alkoi jo vuoden 2012 keväällä.
KAVIn lähihistoriassa on vuoden 2002 jälkeen aktiivisesti suunniteltu toimintakentän laajennuksia lähes seitsemän vuotta, ja sen nykyisten toimintojen käytössä on ollut kuusi eri nimeä. Johto on joutunut käyttämään muutosten valmisteluun ja toteuttamiseen merkittävän osan työpanoksestaan.

B. Määrärahojen kehitys 2013–2019 ja säästötoimet

- Kehyksen muutosennuste jo tiedossa olevilla vähennyksillä vuosina 2013–2019 olisi yhteensä -1,4 M€ (–18,1 %).
- KAVIn johto päätti säästötoimista heti vuoden 2014 alussa:
    - Määräaikaiset työ- ja virkasuhteet lopetettiin (6 + 7),
    - Eläkkeelle siirtyvien ja muuten vapautuneet virat jäädytettiin,
    - Ostopalveluista leikattiin,
    - Pitkäaikaiset sopimukset uudistettiin kun se oli mahdollista,
    - Neuvottelut vuokrattujen toimistotilojen supistamisesta on aloitettu,
    - Elävän kuvan museo suljettu,
    - Lomarahoja on suositeltu vaihdettaviksi lomiin (toteutunut hyvin).
- Keinovalikoimassa jäljellä
    - Henkilökunnan lomautukset,
    - Lyhennetty työviikko,
    - YT ja irtisanomiset.

C. Eläkkeelle 68-vuotiaina siirtyvät 2016–2025

- Pääsääntöisesti eläkkeelle siirtyvien tilalle ei palkata uusia henkilöitä. Tehtävät jaetaan tai järjestellään uudelleen.
- Henkilöstön eläköityminen tulee pääosin ajoittumaan vuosille 2020–2025 (15 henkilöä). Tts-kaudella eläkkeelle siirtyisi vain 0–2 henkilöä vuosittain. Budjettirahoituksen leikkauksia ei voida kattaa eläköitymisestä kertyvällä säästöllä, koska leikkaukset ajoittuvat ennen vuotta 2020.

D. Tulevaisuus

- Tämänhetkisten tietojen perusteella on todennäköistä, että eläkepoistuman ja talouden tasapainottamiseksi välttämättömien irtisanomisten jälkeen KAVIn virkasuhteinen henkilövahvuus on vuosikymmenen lopulla enää runsas 60, kun se nyt on hiukan yli 80. Tämän kokoinen valtion laitos ei enää voine välttää VIRSUn tai sitä seuraavien samantyyppisten tarkastelujen kohteeksi joutumista ja liittämistä osaksi jotain suurempaa kokonaisuutta.
- TAE2016 kertoo, että uusi hallitus jatkaa edellisen hallituksen VIRSU-hanketta. Sen periaatteisiin kuuluu, että pieniä alle 100 htv:n virastoja ei enää itsenäisinä pitäisi olla; KAVIa uhkaa itsenäisyyden menettäminen, hajottaminen tai sitten liittäminen johonkin toiseen laitokseen – jolloin säästöjä oletetaan syntyvän lisää. 1957 Jörn Donnerin ja Aito Mäkisen perustaman Suomen elokuva-arkiston perinne: ”kokoelmat + kulttuuri” uhkaa hajota.

E. Digitalisaatio ja saavutettavuus

- KAVIn nykyistä rakennetta ja itsenäisyyttä on pidetty Pohjoismaissa esimerkillisenä erityisesti sen takia, että radio- ja televisioarkistointi on saatettu elokuvien yhteyteen. Lisäksi laitoksen itsenäinen asema on viime vuosiin asti turvannut arkistoinnille vakaan rahoituksen. Samoin yhä vahvemmin tietotekniikkaan nojautuva elokuvien käsittely on ollut mahdollista toteuttaa joustavasti. Lisäksi radio- ja tv-**ohjelmavirran** tallentaminen on täysdigitaalista. Digitalisaatiossa KAVI on suunnannäyttäjä. Strategisten päätösten tekeminen ajoissa on ollut mahdollista, koska johdossa on toimialansa todellista asiantuntemusta.

- KAVIn suurimpana toimintona on elokuvien sekä radio- ja tv-ohjelmavirran arkistointi. Kiinteässä yhteydessä kokoelmiin toimii audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen kärjessään elokuvien esittäminen. Näitä kahta ei pidä erottaa. KAVIn elokuvien esitystoiminta on kävijämäärältään pohjoismaista huippua ja tekee hyvää yhteistyötä pohjoismaisten kollegojen kanssa. Elokuvakasvatus on pienistä resursseistaan huolimatta saavuttanut huomiota ja alan tunnustusta. Tämän on suurelta osin mahdollistanut aktiivinen yhteistyö kolmannen sektorin kanssa.

F. Lisäleikkausten vaikutuksia mediakasvatukseen ja kuvaohjelmaluokitteluun ja valvontaan

- Kuvaohjelmaluokittelu: Kuvaohjelmien ikäluokittelun tekevät pääosin mediayhtiöiden palveluksessa olevat luokittelijat. Perustuslakivaliokunta piti kuvaohjelmalakia säädettäessä ensiarvoisen tärkeänä, että viranomainen valvoo luokitteluja, jotta kuvaohjelmaluokittelijoiden itsenäinen ja työantajastaan riippumaton asema voidaan turvata. MEKUlla on oikeus peruuttaa kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen, jos luokittelijan luokitteluja on tietyn ajan kuluessa jouduttu varsin usein muuttamaan. Luokittelijoita on yli 200 ja vuosittain luokitellaan 15 000-20 000 kuvaohjelmaa. Luokittelijoiden riittävä valvonta vaatii valvovalta viranomaiselta riittävästi resursseja, muuten luokittelijan mahdollista toistuvaa tai tahallista väärinluokittelua ei voida havaita eikä todistaa. Yleisöpalaute on tärkeä osa luokittelijoiden valvontaa, ja sen käsittely vaatii viranomaiselta kuvaohjelmien uudelleenluokittelua.

- Ikärajaluokittelujärjestelmän ylläpidosta ja järjestelmän kehittämisestä on jo jouduttu karsimaan ja tehty vain toiminnan kannalta välttämättömät tekniset toteutukset. Kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutusta on jo vuodesta 2015 asti pystytty järjestämään enää kerran vuodessa
- Kuvaohjelmaluokittelijoiden systemaattista valvontaa joudutaan vähentämään
- Yleisöpalautteen vastaanottaminen ja käsittely on viivästynyt.
- Oikaisuvaatimusten tai kuvaohjelmalautakuntaan menevien valitusten käsittelyitä ei voida tehdä MEKUssa ”hitaammin” tai ”vähemmällä enemmän”, sillä siitä voisi aiheutua kuvaohjelmien tarjoajille merkittäviä kustannuksia
  Vuoden 2016 aloitettava luokittelijoiden kertauskoulutuksen suunnittelu ja koulutuksen toteutus joudutaan järjestämään mahdollisimman vähän MEKUn asiantuntijoiden resursseja rasittavaksi. Kuvaohjelmaluokittelijoiden ohjaus- ja tukipyyntöihin vastaaminen viivästyy. Resurssien edelleen vähentäminen vaarantaa valvonnan tehon.

  Mediakasvatuksessa KAVI toteuttaa hallituksen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteita edistämällä media- ja monilukutaitoa sekä opettajien ja muiden ammattilaisten valmiuksia huomioida muuttuvan ja digitalisoituvan kulttuurin mahdollisuudet ja haasteet työssään. Mediakasvatusta tehdään yhteistyössä yli 70 eri organisaation (yritykset, järjestöt, korkeakoulut, hallinto) kanssa ja mukana yli 1500 koulua, päiväkotia, kirjastoa, nuorisotilaa ja muita tahoja. Yhteistyön avulla saadaan laajaa vaikuttavuutta, mutta toiminta edellyttää resursseja ja henkilöstöä KAVIssa.

Matti Lukkarila
johtaja
matti.lukkarila@kavi.fi
+358 409000450